

Det svenska statsskicket

[Konstitutionell rätt](#) - [Rättsfilosofi](#) - [Rättsstaten](#) - [Det svenska statsskicket](#) - [Rättigheter](#) - [Aktörer - makt och ansvar](#) - [Lagstiftning, normhierarki och rättskällor](#)

Sveriges statsskick

Det svenska statsskicket skulle kunna sammanfattas så här:

Sverige är en demokratisk rättsstat med fri åsiktsbildning, har ett parlamentariskt styrelsesätt och en stark kommunal självstyrelse.

Som många begrepp i detta moment finns det inte en enda exakt definition. Det svenska statsskicket kan alltså beskriva lite olika. Men ovan sammanfattning tar sikte på vad som står i regeringsform.

Om vi börjar med att läsa den 1 § i regeringsform står det:

1 § All **offentlig makt** i Sverige utgår från folket.

Den svenska **folkstyrelsen** bygger på **fri åsiktsbildning** och på **allmän och lika rösträtt**. Den förverkligas genom ett **representativt** och **parlamentariskt statsskick** och genom kommunal självstyrelse.

Den offentliga makten utövas **under lagarna**.

Demokrati och offentlig makt

Notera att ordet demokrati inte uttryckligen står utskrivet i 1 § RF. Men ryms ändå i den första meningen, "utgår från folket". Vidare nämns även att det ska råda allmän och lika rösträtt. Något som är avgörande för demokratin. Så även om ordet demokrati inte uttryckligen står med så är Sverige utan tvekan en demokrati. Men vad innebär **offentlig makt**?

Offentlig makt är den auktoritet vi tillsammans har valt att erkänna, för att skapa ordning, rättvisa och gemensamma spelregler i det samhälle vi delar.

Det handlar alltså om att "vi" (folket) i regeringsform har bestämt att lägga makten att bestämma över oss själva på en rad aktörer. Dessa aktörer får sin legitimitet, alltså "rätten" att bestämma genom att vi, som folk, givit dessa aktörer den makten.

I korthet innebär det att **riksdagen**, som offentlig aktör, har rätt att bestämma lagstiftning som binder hela samhället. Riksdagen är alltså en (av flera) aktörer som utövar **offentlig makt**. Riksdagen är dock den viktigaste offentliga aktören. Det är här folkets vilja finns representerad.

Folkstyrelsen - representativt

I Sverige så finns det alltså flera offentliga aktörer (statsorgan) som utövar offentlig makt (mer om dessa längre fram). Men riksdagen är den aktör som står högst i hierarkin. Hela det svenska

statsskicket vilar på tanken om folksuveränitet, som betyder att det är folket som innehar all makt, det finns ingen högre auktoritet. Men är det så att hela folket får vara med och besluta om alla frågor som berör oss som samhälle? Nej, i Sverige har vi ett representativt statsskick. Det innebär att vi i återkommande val väljer representanter som fattar beslut (tex lagstiftar) åt oss i riksdagen. Riksdagens ska alltså representera hela folkets vilja.

Fri åsiktsbildning

Fri åsiktsbildning innebär att människor fritt ska kunna uttrycka sina tankar, åsikter och idéer utan att staten stoppar eller förhindrar det. Utan fri åsiktsbildning kan ingen verklig demokrati fungera – det är nödvändigt att medborgare kan kritisera makthavare, föreslå förändringar och sprida information. Fri åsiktsbildning är alltså grunden för opinionsbildning och politisk debatt.

Allmän och lika rösträtt

Allmän och lika rösträtt betyder att alla myndiga medborgare har rätt att rösta – och att varje röst väger lika tungt. Ingen får ha fler röster än någon annan, och ingen grupp får uteslutas från att delta. Detta är en av de mest avgörande principerna i en demokrati, eftersom den garanterar att makten ytterst kommer från folket och inte är förbehållen en elit.

Parlamentariskt statsskick

Om riksdagen går att placera högst av det offentliga aktörerna är det möjligt att resonera i termer av att regeringen kommer därefter. I begreppet "parlamentarism" så syftar man på ett system där ett parlament (riksdagen) bestämmer lagar, men den som styr landet är regeringen. Regeringen är dock beroende av riksdagens förtroende. Så i ett parlamentarisk statsskick så styr regeringen, men är underställda och måste följa riksdagens lagstiftning. Och om regeringen tappar riksdagens förtroende kan riksdagen misstroendeförklara regeringen (eller enskild minister).

Under lagarna

Det sista stycket i 1 § syftar på en mycket viktig princip, legalitetsprincipen. Det handlar om att den offentliga makten (regeringen och dess myndigheter) inte får agera utan stöd i lag. Det enklaste exemplet att prata om är att polis inte får gripa en medborgare utan tydligt lagstöd.

Regeringsform

1 § All offentlig makt i Sverige utgår från folket (1).

Den svenska folkstyrelsen bygger på fri åsiktsbildning (2) och på allmän och lika rösträtt (3). Den förverkligas genom ett representativt (4) och parlamentariskt statsskick (5) och genom kommunal självstyrelse(7).

Den offentliga makten utövas under lagarna (6).

1. Folksuveränitet - folket är den yttersta och odelbara makten

2. Fri åsiktsbildning - rätten för medborgare att yttra sina åsikter utan att staten förbjuder/stoppar

3. Allmän och lika rösträtt - alla myndiga medborgare har en röst som väger lika tungt

4. Representativt demokrati- hela folket är inte med och beslutar om lag, utan man röstar på ledamöter till riksdagen som ska representera folkets vilja

5. Parlamentarism - Regeringen styr riket, men är beroende av riksdagen (som representerar folksuveräniteten)

6. Legalitetsprincipen - den offentliga makten utövas under lag

7. (Kommunalt självstyre)

Objektivitetsprincipen

I 1 kap. 9 § nämns en viktig princip för hur det offentliga ska utföra sina arbetsuppgifter (vi såg att detta var en del av begreppet rättssäkerhet).

9 § Domstolar samt förvaltningsmyndigheter och andra som fullgör offentliga förvaltningsuppgifter ska i sin verksamhet beakta allas likhet inför lagen samt iaktta saklighet och opartiskhet.

Ovan ges uttryck för objektivitetsprincipen. Offentlig makt ska utövas så att alla behandlas lika inför lagen. Myndigheter, domstolar och andra offentliga aktörer måste vara sakliga och opartiska. Ingen får särbehandlas på grund av t.ex. religion, kön, hudfärg, ålder eller ekonomisk ställning, och beslut ska bygga på fakta och regler – inte personliga åsikter eller känslor. Detta är viktigt eftersom det garanterar att alla behandlas rättvist, skapar förtroende för det offentliga och minskar risken för korruption och godtycke.

Offentliga aktörer

I övrigt kan man i 1 kap RF läsa kort om de offentliga aktörerna (mer om dessa i nästa avsnitt).

4 § Riksdagen är folkets främsta företrädare.

6 § Regeringen styr riket. Den är ansvarig inför riksdagen.

8 § För rättskipningen finns domstolar och för den offentliga förvaltningen statliga och kommunala förvaltningsmyndigheter

I ovan tre lagrum hittar vi att det i Sverige finns, **riksdag**, **regering**, **myndigheter** och **domstolar** (som är en slags myndighet).

From:

<https://www.juridik.kristiansen.nu/> - Juridik på gymnasiet

Permanent link:

<https://www.juridik.kristiansen.nu/doku.php?id=konstitutionellaett:statsskick1&rev=1757330522>

Last update: 2025/09/08 11:22

